

ЗМІСТ

Смолій В.А. Велика реформа 1861 р.: сучасне бачення 4

Розділ І. Історіографія «селянського питання» ХІХ — початку ХХ ст. та методологія історико-аграрних досліджень

Реснт О.П.

Велика реформа 1861 р.: погляд із ХХІ століття 7

Бундак О.А.

Селянська реформа 1861 р. на сторінках «Українського селянина» 25

Житніков О.В.

Селянська реформа 1861 р.: огляд американської історіографії
другої половини ХХ ст. 33

Івангородський К.В.

Проблематика реформи 1861 р. на сторінках часопису «Український селянин»
за перше десятиліття ХХІ ст. 41

Лазуренко В.М., Морозов А.Г.

Дискусії щодо визначення об'єктивних параметрів заможності селянських
господарств періоду НЕПу у науковій літературі 20-х рр. ХХ ст. 53

Орлик В.М.

До питання методології досліджень проблем економічної історії
Російської імперії 59

Присяжнюк Ю.П.

Міждисциплінарний підхід у сучасному селянознавстві:
досвід білоруської історіографії 65

Темірова Н.Р.

Реформа 1861 р. через призму поглядів іноземних дослідників 72

Розділ ІІ. Скасування кріпосного права: передумови, зміст, наслідки

Десятніков І.В.

Реформа 1861 р. та формування виробничих відносин
у сільському господарстві України 78

Земзюліна Н.І.

Велика реформа 1861 р. і актуалізація «жіночого питання»
в Російській імперії 85

Мельниченко В.М.

Аграрна реформа 1861 р. на Черкащині та її наслідки 91

Молчанов В.Б.

Вплив селянської реформи 1861 р. на добробут населення України 95

Орлик С.В.

Проекти оподаткування нерухомого майна в Російській імперії в 50–60-х рр. XIX ст. 105

Шевченко В.М.

Скасування кріпосного права в межах Російської імперії і політичний рух 113

Гавеля Б.Р.

Політична культура українського народу в умовах цензурного й поліцейського нагляду XIX ст. 121

Розділ III. Аграрний розвиток у пореформений період**Берестовий А.І., Федьков О.М.**

Грошові та натуральні повинності українського селянства у другій половині XIX ст. 129

Ващенко А.В.

Повітові з'їзди мирових посередників у структурі органів управління Російської імперії 1861–1874 рр.: законодавчо-правовий аспект 134

Десятніков О.В.

Застосування ручної праці у сільському господарстві України в 20-ті рр. XX ст. 141

Іващенко В.А., Тараненко О.М.

Еволюція нормативно-правової бази податкової політики Центральної ради та Гетьманату в українському селі (жовтень 1917 — грудень 1918 рр.) 148

Рахно О.Я.

Діяльність статистичного відділення Чернігівського губернського земства по дослідженню пореформеного села 154

Фареній І.А.

Селянське господарювання в системі товарно-ринкових відносин пореформених десятиліть 163

Шара Л.М.

Господарська діяльність чернігівського самоврядування у пореформену добу 172

Розділ IV. Вирішення «селянського питання» в соціально-економічній та суспільно-політичній думці XIX — першої третини XX ст.**Доросевич М.В.**

Ліберальна інтерпретація наслідків реформи 1861 р. для селянського господарства наприкінці XIX — на початку XX ст. 180

Капустян Г.Т.

Лев Миколайович Літошенко про відродження сільського господарства в умовах нової економічної політики 188

Мойсієнко В.М.

Ліберальні проекти вирішення аграрного питання на початку XX ст. 192

Падалка С.С., Падалка С.С.

Соціально-економічні наслідки селянської реформи 1861 р. в теоретичній спадщині М.П. Драгоманова (за матеріалами видань «Громади»)..... 200

Усенко П.Г.

Ініціативи З. Сераковського у сфері реформ 1860-х рр. 207

Розділ V. Культурні та духовні аспекти Великої реформи

Драч О.О.

Велика реформа як чинник прагнень жіночої молоді Російської імперії до вищої освіти 223

Єрмілов В.С.

Медична допомога селянам Херсонської губернії у період, що передував земській медицині 231

Михайлюк О.В.

Традиціоналізм селянської культури..... 237

Розділ VI. «Селянське питання» та революційний процес першої третини XX ст.

Марочко В.І.

Соціально-правовий статус колишніх поміщиків в УСРР 1920-х рр. 244

Еткіна І.І.

Реалізація аграрної політики Гетьманату П. Скоропадського в Чернігівській губернії 256

Капустян С.С.

Формування сталінського командно-репресивного режиму (на прикладі щоденника І.І. Шітца) 265

Корновенко С.В.

Погляди П.М. Врангеля на сутність та шляхи вирішення аграрного питання..... 270

Лозовий В.С.

Правосвідомість українського селянства та його суспільно-правове становище в період Директорії УНР (1919 р.) 277

Савченко Г.П.

Аграрне питання в контексті розвитку українського руху в російській армії (березень–травень 1917 р.) 285

Т.Ю. Горбань

Проблема формування нації та національної свідомості у поглядах українських громадсько-політичних діячів початку XX ст. 294